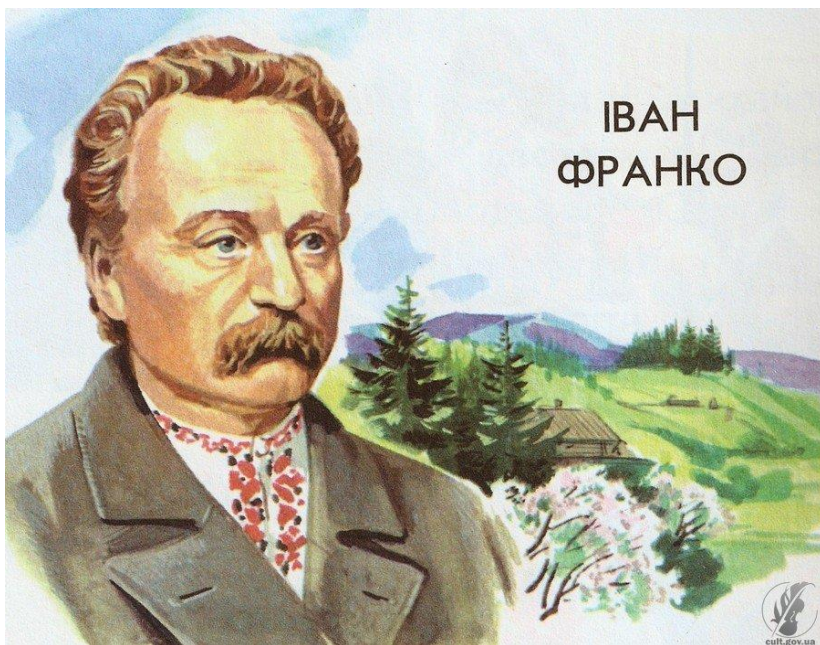

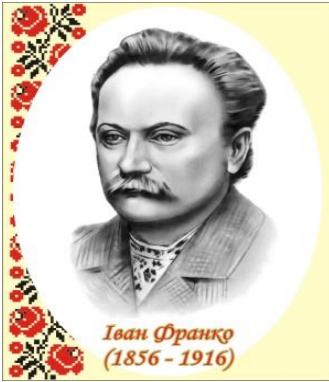
**«Теопільська центральна бібліотека»
Теопільської селищної ради**

**«Іван Франко - український письменник,
вчений , громадський діяч»**

(Бібліодайджест)

**Теопіль
2021**

Іван Якович Франко - видатний український поет, прозаїк, драматург, вчений, етнограф, фольклорист, історик, філософ, соціолог, економіст, журналіст, перекладач, громадсько-політичний діяч.

Народився 27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичі, тепер Львівська область, в родині коваля. Навчався в Дрогобицькій гімназії, Львівському (філософський факультет), Чернівецькому та Віденському університетах.

Брав участь у роботі студентського „Академічного гуртка" „Друг". За громадсько-політичну діяльність, яку було кваліфіковано як соціалістичну пропаганду Франко чотири рази був ув'язнений австрійською владою (у 1877, 1880, 1889 і 1892).

У 1870-1880-х Франко провадив активну журналістську та публіцистичну діяльність. Разом із М. Павликом видавав журнал „Громадський друг" та альманахи „Дзвін", і «Молот» (1878), спільно з І. Болеєм - журнал „Світ" (1881-1882), із гуртком львівського студентства молодіжний журнал „Товариш" (1888). Співпрацював також у виданнях українських народовців: газеті «Діло» (1883-1886), Журналах „Зоря"(у 1883-1886) та „Правда (1888); багатьох польських та австрійських часописах". Протягом 1894-1897 рр. редагував літературно-науковий журнал „Життя і слово".

В 1890 р. І. Франко став одним із засновників та першим головою (до 1898) радикальної партії в Галичині, що згодом переросла у національно-демократичну, редактором її друкованих органів - газет „Народ" (1890-1895), „Хлібороб" (1891-1895), „Громадський голос" (з 1895). У 1887-1897 рр. працював у редакції польської газети „Kurjer Lwowski". За участю І. Франка видані альманахи „Ватра", „Веселка", „Перший вінок".

У 1899 р. Франко вийшов зі складу РУРП і став членом Української національно-демократичної партії. Завдяки підтримці М. Грушевського став дійсним (1899; 1904 - почесним) членом наукового товариства ім. Т. Шевченка, відтак відійшов од активної політичної діяльності і присвятив себе літературній і науковій праці. Очолював філологічну секцію (1898-1901; 1903-1912) та етнографічну комісію НТШ (1898-1900; 1908-191); був співредактором журналу „Літературно-науковий вісник" (1898-1907; спільно з М. Грушевським та В. Гнатюком).

Громадська і творча діяльність, особисте життя Івана Франка тісно пов'язані з історією і культурою колишньою Станіславівщиною. На Прикарпаття привела його любов до подорожей, прагнення до пізнання світу, замилювання красою природи.

Тісні зв'язки мав Франко з членами таємного гуртка захоплених соціалістичними ідеями станіславських гімназистів. У 1892 р. Франко виступив у Станіславі на селянському вічі, яке було розігнане поліцією. Через декілька місяців разом з М. Павликом він організував з'їзд радикальної партії.

Всебічно підтримував Франко починання Н. Кобринської, яка в 1884 році заснувала у Станіславі Товариство руських жінок. Франко двічі виступав перед жителями міста з доповідями про свого великого попередника й вчителя Т. Г. Шевченка (1889, 1890).

За власним зізнанням Франка, значний вплив на його життя та творчість мали взаємини з жінками. Він пережив три глибокі кохання: до Ольги Рошкевич, Юзефи Дзвонковської та Целіни Журовської, кожне з яких знайшло вияв у художній творчості. Дружиною письменника стала киянка Ольга Хоружинська, шлюб із якою він узяв 1886 року в Павлівській церкві при Колегії П. Галагана в Києві. У подружжя було четверо дітей: Андрій (1887-1913), Тарас (1889-1971), Петро (1890-1941) і Анна (1892-1988).

З 1908 року різко погіршився стан здоров'я. 28 травня 1916 року Іван Якович Франко помер. Похований на Личаківському кладовищі Львова. Упродовж своєї більш ніж 40-літньої творчої активності Франко плідно працював як оригінальний письменник (поет, прозаїк, драматург) і перекладач, літературний критик, і публіцист, багатогранний учений – літературознавець, мовознавець, й мистецтвознавець, етнолог і фольклорист. Його творчий доробок, писаний українською, німецькою, польською, російською, болгарською мовами, за приблизними оцінками налічує кілька тисяч творів загальним обсягом понад 100 томів. Усього за життя Франка окремими книгами з'явилося понад 220 видань у т. ч. більш

ніж 60 збірок його оригінальних і перекладних творів різних жанрів. Лише частина спадщини великого українського письменника опублікована в 50 томах, що є лише половиною творчого доробку І. Я. Франка. Але й при цьому вражають незвичайні здобутки: 7 томів оригінальної поезії, 6 - перекладної, 9 томів оригінальної прози, 2 томи драматичних творів.

Франко - поет - автор 10 прижиттєвих книг віршів, до складу яких увійшло понад півтисячі окремих творів. Багатий творчий доробок - близько півсотні творів складають поеми. Окрім того, Франко - автор своєрідних антологій поетичних переспівів-варіацій. Прозова творчість Франка - це „новелістичний Декамерон" - понад 100 оповідань, новел і казок, які склали 18 збірок малої прози. Іван Франко автор 10 творів великих прозових жанрів - повістей та романів. Драматургія Франка збагатила українську літературу зразками історичної, психологічної драми, соціальної комедії, неоромантично-фантазмагоричної драматичної поеми-казки, філософського діалогу, одноактної п'єси.

Перекладацький доробок Франка охоплює величезний діапазон світового письменства та усної народної творчості від найдавніших часів до поч. ХХ ст. Письменник переклав українською мовою близько 200 авторів із 14 мов та 37 національних літератур, у т. ч. зразки вавилонської, єгипетської, староіндійської, староарабської словесності, античного письменства, ліричної та

епічної поезії народів світу, твори класиків зарубіжжя.

Франкові належать переклади українських народних пісень та поезій Т. Шевченка німецькою мовою. Класикою українського перекладознавства стала праця „Каменярі. Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання" (1912).

Франко - вчений - автор численних наукових праць з історії та теорії літератури, літературної критики, фольклористики, етнології, мовознавства. Франко - автор ґрунтовних мистецтвознавчих студій із теорії та історії українського і світового театру. Важливе культурологічне значення мають його релігієзнавчі дослідження. Франкові належать і кількадесят економічних, соціологічних та історичних праць.

Франко - видавець був ініціатором, координатором та редактором видавничих серій „Дрібна бібліотека" (1878-1880), „Наукова бібліотека" (1887-1888), „Літературно-наукова бібліотека" (1889-1898), „Хлопська бібліотека" (1896-1898), „Міжнародна бібліотека" (1912-1914) та „Всесвітня бібліотека" (1914-1916).

Найвідоміші твори Івана Франка

Франко – автор близько 6000 творів, серед яких 10 поетичних збірок, 1 збірка поем (усього їх 50), 10 творів великої прози і близько 100 малої, понад 3000 публіцистичних статей. Ось найвідоміші з них:

"Захар Беркут" (1883) – історична повість про боротьбу давніх карпатських общин проти нашествия монголів;

"Лис Микита" (1890) – найвідоміша казка Франка про життя лісових звірів.

"Украдене щастя" (1893) – трагічна притча про те, що на чужому нещасті свого щастя не збудуєш, так само як не можна зло подолати злом;

"Перехресні стежки" (1900) – шедевр світової літератури, повість про складні відносини народу та інтелігенції Західної України;

Поема "Мойсей" (1905) – філософський твір про взаємини вождя і народу в процесі пошуку "землі обітованої", поема про майбутнє української нації;

"Іван Вишенський" (1900) – поема, написана у 1900 році, яка розповідає про завершення життєвого шляху Івана Вишенського.

Твори І. Франка перекладені багатьма мовами світу.

Поетична творчість

У поетичному доробку Франка близько пів тисячі окремих ліричних і ліро-епічних творів, частина з яких виходили за життя поета в 11 збірках (з урахуванням перевиданих).

Умовно всю поетичну творчість франкознавці ([В. Корнійчук](#), [Б. Тихолоз](#)) розглядають у межах таких світоглядно-естетичних періодів:

- 1) 1873—1876 (лірика «молодечого романтизму»);
- 2) 1876—1889 (поезія «пророцтва і бунту»);

3) 1890—1901 (лірика «болю існування» та «широлюдської моральності»); 1901—1906 (лірика «трансцендентного художнього слова», або «влади творчого духа»); 1907—1916 (поезія років недуги, або «катастрофи і катарсису». У межах цих періодів виокремлюються:

- ранні «романтичні» вірші, згруповані у збірках «Баляди і розкази» (1876) та перевиданій наприкінці життя «Із літ моєї молодости» (1914);
- поезія, яка відбиває Франкові зацікавлення науковим чи ідеальним реалізмом та соціалізмом — «З вершин і низин» (1887, 1893);
- інтимна лірика в збірці «Зів'яле листя» (також має назву «Лірична драма» (1896, 1911);
- зріла поезія Франка як «сором'язливого модерніста» (за означенням С. Сімонєка) («Мій Ізмарагд» (1898), «Із днів журби» (1900), «Semper tūro» (1906), «Давнє й нове» (1911 — як збільшене видання «Мого Ізмарагда»);
- поезія, яка не ввійшла до збірок, а також збірка «Вірші на громадські теми» (1913) та поезія, написана під час Першої світової війни (1914—1916).

Перший вірш Франка «На Великдень 1871 року» не зберігся. Він був присвячений батькові, як і пізніші поеми «Святий Валентій» та «Історія товпки солі». Перші друковані вірші («Моя пісня» і «Пісні народнії») з'явилися 1874 року у львівському

студентському журналі «Друг» під псевдонімом «Джеджалик».

Починаючи з другого видання «З вершин і низин», поет послідовно структурує свою поезію за циклами, іноді називаючи їх «жмутками» (як у збірці «Зів'яле листя») або «карткою» («Картка любові»). Франко-поет експериментує і з усталеними канонічними формами віршування («вольні сонети», «тюремні сонети», «тріолет», «буркутські станси») та стилями (у циклі «В пленері» застосовує імпресіоністичний спосіб опису), і з традиційними фольклорними жанрами веснянки, пісні, думи, які наповнює новим психологічним змістом («Веснянки», «Осінні думи», «Думи пролетарія», «Скорбні пісні», «Пісня геніїв ночі», «Нові співомовки»). Часто у віршах розгортає власні ідеї за принципом *a rebours* (навпаки), відштовхуючись від певних цитат зі Святого Письма — Псалтиря, Книги пророка Єремії; з пам'яток давньої української літератури, зокрема «Слова о полку Ігоревім» (цикли «На старі теми», «De Profundis»; «Вразуми мя, жив буду», «Анастасій Синаїт говорить», «Блюдитесь біса полуденного», «Во чоловіціх благословеніє!»); за допомогою латинських сентенцій з античних джерел («Semper tiro», «Sic transit», «Anima saltans», «Semper idem»), а також наслідує принципи укладання збірок у давній українській літературі (збірка «Мій Ізмарагд», цикл «Із книги Кааф»), експериментує з формою вільного вірша (цикл «Вольні вірші»). У зрілій Франковій поезії переважають морально-етичні сюжети («Мій

Ізмарагд», «Давне й нове»), психорефлексійні настрої («Із днів журби») та філософсько-гуманістичні роздуми («Semper tiro»).

Поєми

Поємарій Франка містить більше півсотні творів, з яких 13 залишилися незавершеними. До поєм Франка також увійшла серія з 31-ої притчи та легенди, частина з яких увійшла до збірок «Мій Ізмарагд» та «Давне й нове». Ліричну та епічну основу мають оригінальні спроби Франка у жанрі «віршованого оповідання», зразки якого були представлені в циклах «Галицькі образки» (у фрагментах «Марійка», «Нове життя», «Голод») та «Жидівські мелодії» («Сурка (Оповідання служниці)»), «У цадика (Оповідання жидівки)», «З любови (Оповідання конокрада)», «По-людськи (Оповідання онучкаря)».

За життя окремою книжкою Франко видав тільки одну збірку поєм з авторською передмовою «Поєми» (1899), куди ввійшло 5 текстів з авторським коментарем: два на мотиви дохристиянського народного епосу — «Істар», «Сатні і Табубу» та три на основі західноєвропейських середньовічних оповідань — «Бідний Генріх», «Поєма про білу сорочку» та «Похорон» як «легенда про великого грішника».

Загалом поєми Франка можна згрупувати за такими жанрово-тематичними блоками:

поєми-казки: «Замість пролога. Святовечірня казка» (1883), «Лис Микита» (1890), «Абу-

Касимові капці» (1895), «Коваль Бассім. Арабська казка» (1900);

поєми-легенди: «Святий Валентій» (1885), «Легенда про святого Маріна» (1897—1914), «Смерть Каїна» (1888), «П'яниця (Староруська легенда)» (1893), «Цар і аскет. Індійська легенда» (1893);

поєми-новели: «Лісова ідилія» (1903); а також скомпонована на основі хорватського фольклору «Поема про білу сорочку» (1899);

етологічні поєми з бурлескно-сатиричним забарвленням: епопея «Панські жарти (Поема з останніх часів панщини)» (1887), «Ботокуди» (1880, 1893), «Мандрівка русина з Бідою» (1893); у жанрі мандрівничої хроніки — «Українсько-руська студентська мандрівка літом 1884 року», «Сучасний літопис» (1884), а також у драматичній формі — «Великі роковини. Пролог, говорений перед ювілейною виставою „Наталки Полтавки“ в пам'ять столітніх відродин української народності» (1898);

героїчно-історичні поєми: «Бідний Генріх» (1891), «Істар» (1899), «Сатні і Табубу» (1899);

історичні поєми: «На Святоюрській горі» (1900), «Ор і Сирчан. Половецька історична сага» (1899; 1914) та «Кончакова слава. Пригоди із літ 1185—87» (1915);

філософські поєми: «Ex nihilo. Монолог атеїста» (1885), «Похорон» (1897), «Іван Вишенський» (1898), «Мойсей» (1905), «Страшний суд» (1906), «Терен у нозі» (1907; 1913—1914)

поєми-переспіви: «Пригоди Дон-Кіхота» (1891).

Частина поем увійшли до складу поетичних збірок: другого видання «З вершин і низин» — «Панські жарти» й у складі циклу «Оси» — «Ботокуди» та «Мандрівка русина з Бідою»; циклу «Легенди» — «Смерть Каїна», «П'яниця», «Цар і аскет»; до збірки «Із днів журби» — «Іван Вишенський» і «На Святоюрській горі»; до збірки «Давне й нове» — «Замість пролога. Святовечірня казка»; у складі циклу «Із злоби дня. Із тридцятиліття 1878—1907» — «Українсько-руська студентська мандрівка літом 1884 року», «Сучасний літопис»; до збірки «Semper tūo» — «Лісова ідилія» з прологом-посвятою М. Вороному, що є відповіддю Франка у дискусії щодо питання вартості «мистецтва для мистецтва», та поема з містерійним тлумаченням життя після смерті «Страшний суд».

У доробку Франка є декілька незавершених поем: «Про багача, що їздив біду купувати» (народна казка) (1877), «Сон князя» (1877), «Наймит» (поема з народних переказів) (1878), «Історія товпки солі» (1879), «Історія мідяного крейцара» (1879), «Сяся» як перший варіант драматичного образка «Чи вдуріла?» (1882); «Голод (Уривок з поеми „Різуні“» (1893), «Марійка» (1882; 1893), «Нове життя» (1886; 1890; 1893) — три останні увійшли до циклу «Галицькі образки» збірка «З вершин і низин»), а також уривки задуманих ширших історій — «Ольга» (1875), «Самійло Кішка» (1875), «Де є в світі правда?» (1878—1879), «Снігова казка» (1880—1881).

Франко — автор своєрідних антологій поетичних переспівів-варіацій: «Найдавніша історія України до 1008 року в поетичних образах» (інша назва — «Студії над найдавнішим Київським літописом», 1907—1916 роки) й «Ad urbe condita» (поетичні твори за мотивами історії стародавнього Риму, 1915—1916 роки) та упорядник «Антології української лірики від смерти Шевченка», «Акорди» (1903).

Проза

Проза Івана Франка — складний і багатий ідейно-художній комплекс із великим розмаїттям тем та ідей, жанрових, сюжетно-композиційних і наративних форм; комплекс, у якому порушено значну кількість проблем, де віднаходимо широкий спектр стилістичних вирішень: від готики й пізнього романтизму до модернізму. У царині прози письменник працював понад сорок років, з 1871—1872 навчального року, коли писав шкільні задачі для вчителів словесності, до 1913-го, адже саме тоді вийшла у світ друга редакція роману «Петрії й Довбушуки». За цей час з-під пера Франка з'явилося 10 романів і повістей та близько 150 творів малої прози (повісток, оповідань, новел, нарисів, образків, казок, ескізів, етюдів тощо)

Твори малої прози письменника об'єднано у 19 прижиттєвих збірок:

- *«Борислав. Картини з життя підгірського народу»* (Львів, 1877);

- *«Галицькі образки»* (Львів, 1885);
- *«В поті чола. Образки з життя робучого люду»* (Львів, 1890);
- *«Obrazki galicyjskie»* (Lwów, 1897);
- *«Коли ще звірі говорили. Казки для дітей»* (Львів, 1899);
- *«Полуйка і інші бориславські оповідання»* (Львів, 1899);
- *«Сім казок»* (Львів, 1900);
- *«Староруські оповідання»* (Львів, 1900);
- *«Добрий заробок і інші оповідання»* (Львів, 1902);
- *«Панталаха і інші оповідання»* (Львів, 1902);
- *«Малий Мирон і інші оповідання»* (Львів, 1903);
- *«З бурливих літ»* (Львів, 1903);
- *«Маніпулянтка і інші оповідання»* (Львів, 1904);
- *«На лоні природи і інші оповідання»* (Львів, 1905);
- *«Збірник творів»* (Київ, 1903—1905. Т. 1–3);
- *«Місія. Чума. Казки і сатири»* (Львів, 1906);
- *«Батьківщина і інші оповідання»* (Київ, 1911);
- *«Паницизняний хліб і інші оповідання»* (Львів, 1913);
- *«Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин[улого] в[іку]»* (Львів, 1913).

Пам'ятники

Пам'ятники Іванові Франку є в різних містах України та за кордоном. Монументи Франкові - поету, письменнику, вченому-енциклопедистові, громадському діячеві встановлені переважно на заході України, де він жив і працював, однак є і в інших містах по всій країні й навіть за кордоном (Відень, Ліпик). А серед областей України чи не найбільше на Івано-Франківщині — названій на його честь.

В інституті германістики Віденського університету, в якому Іван Франко успішно захистив докторську дисертацію, 29 жовтня 1993 року встановлена меморіальна дошка.

28 травня 1999 року на Постгассе-8 встановлено погруддя письменникові. Пам'ятна дошка також встановлена на будинку, в якому жив письменник за адресою: Відень, Віпплінгерштрассе, 26.

23 серпня 2011 встановлений пам'ятник Іванові Франку в м. Немирові Вінницької області.

Премії

- Премія імені І. Я. Франка — премія НАН України за видатні роботи в галузі філології, етнології та мистецтвознавства. Вручається з 1981 року.

- [Премія імені Івана Франка](#) — премія Спілки письменників України. Вручається з 1991 року.
- [Міська премія імені Івана Франка в галузі літератури та журналістики](#) заснована 2000 року Івано-Франківською міською радою, є найвищою в місті відзнакою в галузі літератури і журналістики.
- [Премія імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності](#) — премія Державного комітету телебачення і радіомовлення України. Вручається з 2004 року.
- [Міжнародна премія імені Івана Франка](#) — заснована 2015 року [Міжнародним фондом Івана Франка](#), надається за наукові відкриття, здобутки та заслуги науковців світу у галузі україністики та соціально-гуманітарних наук.

Пам'ятні об'єкти імені Івана Франка

- На честь Івана Франка 1962 року місто *Станіслав* було перейменовано в [Івано-Франківськ](#), а також селище міського типу *Янів* було перейменовано в [Івано-Франкове](#).
- Рідне село [Нагуєвичі](#) називалось *Івана-Франка* з 1951 по 2009 рік.
- В 1996 році в [Тернополі](#), у сквері на вулиці [Гетьмана Сагайдачного](#) навпроти вулиці [Валової](#), встановлено пам'ятник поету, охоронний номер — 1711.

- Також на вшанування Івана Франка названо вулиці та площі у багатьох містах України (зокрема, вулиці в [Івано-Франківську](#), [Києві](#), [Львові](#), [Тернополі](#), [Черкасах](#), [Хмельницькому](#), площа у [Львові](#)) та кількох населених пунктах Росії ([Москва](#), [Липецьк](#), [Перм](#), [Тула](#), [Чебоксари](#)), Казахстану й Канади.
- На його честь названо астероїд [2428 Каменяр](#).
- 1964 року в [Німецькій Демократичній Республіці](#) для [Чорноморського морського пароплавства](#) побудували океанський лайнер [«Іван Франко»](#) (заводський номер 125, номер ІМО 5415901). Порт приписки — [Одеса](#).

Восьмипалубне судно будувалося на верфі VEB Mathias Thesen Werft Wismar у Вісмарі, проєкт 301, німецьке позначення — Seefa 750 (нім. Seefahrtgastschiff für 750 Passagiere — морське пасажирське судно на 750 пасажирів)^[87]. Всього було побудовано п'ять лайнерів цього проєкту: «Іван Франко», «Олександр Пушкін», «Тарас Шевченко», «Шота Руставелі», «Михайло Лермонтов». Судно «Іван Франко» було головним, тому весь клас суден має ім'я «Іван Франко».

Пасажирський лайнер
«Іван Франко»

Марки

• Марка України номіналом 70 копійок

• Марка України номіналом 3000 купонокарбованців.
1994

• Поштова марка Румунії 1956 року

Банкноти та монета

- Лицьова сторона банкноти номіналом 20 гривень. 2000 р.

- Лицьова сторона банкноти номіналом 20 гривень. 2003 р.

- 20 гривень, присвячених 160-річчю від дня народження Івана Франка, 2016 р.

- Монета номіналом п'ять гривень випущена до 150-річчя Івана Франка (реверс). 2006 р.

Меморіальні дошки

- Меморіальна дошка І. Франку на фасаді будинку по вул. М. Грушевського в [Збаражі](#)

- Меморіальна дошка І. Франку на фасаді середньої школи в [Збаражі](#)

- Меморіальна дошка І. Франку на фасаді будівлі Спілки письменників України в [Тернополі](#)

- Меморіальна дошка І. Франку на фасаді будівлі [Тернопільської обласної філармонії](#)

- Меморіальна дошка І. Франку на корпусі [Чернівецького університету](#), де він навчався

- Меморіальна дошка І. Франку на вул. Князя Романа у Львові

• Меморіальна дошка на будинку по вул. Б. Хмельницького, 11 в Києві. Тут у травні 1886 року в Павлівській церкві Колегії Павла Галагана Іван Франко взяв шлюб з Ольгою Хоружинською

• Меморіальна табличка на будинку у Відні, де в 1894 році жив Іван Франко

- Меморіальна дошка І. Франку по вул. Університетський, 23 у Харкові

Використана література :

1. Франко, Іван

Вибрані твори / І. Франко . – Львів : «Каменярь», 1977. – 256 с.

2. Франко, Іван

Поезія та драматичні твори / І. Франко . – Львів: «Каменярь», 1977 . – 200 с.

3. Дей О. І.

Іван Франко. Життя і діяльність . – Київ : Дніпро, 1981 . – 355 с.

4. Гундорова Тамара

Невідомий Іван Франко : Грані Ізмарагду . – Київ : «Либідь», 2006 . – 360 с.: іл.

5. Спогади про Івана Франка. (Збірник) . – Київ: Дніпро, 1981 . – 413 с.

Електронні ресурси:

[1. Франко Іван Якович - — Вікіпедія](#)

<https://uk.wikipedia.org> > [wiki](#) >

[Франко Іван Якович](#)

[2. Іван Франко: 13 фактів до дня народження ідейного ...](#)

<https://suspilne.media> > [Пояснюємо](#)

[3. Творчість | Дім Франка](#)

<http://dimfranka.lviv.ua> > [tvorchist](#)

*Ми мусимо навчитися
гуги себе українцями
не галицькими,
не буковинськими українцями,
а українцями
без офіційних кордонів ...*

Іван Франко

Склала:

Л. Л. Кравченко

Відповідальна за випуск: С. А. Рудик